

Багато фантастів у жанрі утопії описували ідеальні світи, де ШІ допомагає людям у фізичній праці на заводах та шахтах – це один із плюсів ШІ, адже такі інновації вже ближчі до нас, ніж десятиліття тому. Сучасні підприємства активно використовують роботів із вбудованим ШІ, що забезпечує їхню автономну роботу.

Однак існує й антиутопічна сторона: розробники цих технологій втрачають робочі місця, а спеціалізовані фахівці часто не можуть знайти альтернативну роботу. Лише фахівці, які займаються обслуговуванням і ремонтом роботів, поки що залишаються затребуваними. Однак технології поступово рухаються до більшої автономності, що з часом може зменшити потребу навіть у цих спеціалістах.

УДК 1:004.8

Андрій Савчин

Віденський Університет, Австрія

Соломія Федорів

Науковий керівник: Тамара Чоп, асистент

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

ОРИГІНАЛЬНІСТЬ У ДОБУ ШІ: МЕЖІ АВТОРСТВА ТА СПІВТВОРЧОСТІ З АЛГОРИТМАМИ

***Анотація.** Дослідження присвячене проблемі визначення авторства в умовах активного використання генеративного штучного інтелекту. Аналізуються критерії розмежування людської творчості та машинної генерації контенту.*

***Ключові слова:** штучний інтелект, авторство, оригінальність, співтворчість, академічна доброчесність.*

Andrii Savchyn

University of Vienna, Austria

Solomiia Fedoriv

Науковий керівник: Tamara Chop, assistant

Ternopil Ivan Puluj National Technical University, Ukraine

ORIGINALITY IN THE AGE OF AI: BOUNDARIES OF AUTHORSHIP AND HUMAN-AI CO-CREATION

Бурхливий розвиток технологій штучного інтелекту (ШІ) та їхня здатність імітувати або навіть генерувати творчий контент призвели до суттєвого переосмислення традиційних понять авторства, оригінальності та творчості. Виклик полягає в тому, що межа між контентом, створеним людиною, та контентом, згенерованим ШІ, не може бути визначена інтуїтивно (Kariyawasam, 2020). Ця невизначеність змушує наукову та культурну спільноту переглянути філософські засади, на яких ґрунтувалися гуманістичні уявлення про творчий акт.

Виникнення ШІ як активного суб'єкта, що генерує текст, але не претендує на авторство, надає нового, буквального звучання концепції «смерті автора», розробленій філософами постмодернізму, зокрема Мішелем Фуко (Foucault, 2002). Фуко стверджував, що ім'я автора функціонує як певний принцип, що обмежує, виключає та надає дискурсу певного статусу та цінності. У контексті ШІ-генерованого тексту авторство розглядається як «дискурсивна конструкція, яка регулює, як... результату надається значення та цінність» (Vimo, 2025, p. 51). Девід Дж. Ганкел, своєю чергою, зазначає, що авторитет письма завжди був соціально сконструйованим артефактом, а не природним феноменом.

Центральне філософське питання стосується природи креативності та інтенціональності. Традиційно, творчість асоціюється з людською діяльністю, що вимагає свідомості, емоцій та

особистого досвіду. Оскільки ШІ не має самосвідомості та наміру, його продукт часто розцінюється як технічно вражаючий, але позбавлений справжньої людської інтенціональності. Домінуючі версії авторства та креативності, які ґрунтуються на антропоморфізмі, зіштовхуються з «нелюдською здатністю» великих мовних моделей (LLMs) генерувати творчі тексти (Bassett, 2025, p. 20).

Постгуманістичний дискурс пропонує модель співтворення (*co-creation*), яка робить процес написання складним і затушовує атрибуцію авторства. Карен Барад (Barad, 2003) називає цей процес перформативністю, що об'єднує матеріальні, дискурсивні, людські та нелюдські чинники. Лучіано Флоріді (Floridi, 2025) описує це як «дистанційне письмо» (*distant writing*), де людина діє як «мета-автор», встановлюючи наративні обмеження та керуючи результатом ШІ через підказки та курування. Цей підхід не замінює, а розширює людську креативність у межах парадигми дизайну (Floridi, 2025).

Трансформація авторства має прямі етичні та правові наслідки. Невизначеність у приписуванні авторства ШІ-генерованому контенту призводить до дебатів щодо власності на інтелектуальну продукцію (Hu, 2023).

З юридичного погляду, деякі автори (Lu, 2021) стверджують, що роботи, створені ШІ, можуть і повинні захищатися законом про авторське право. Так, наприклад, пропонується передавати авторство особі, яка контролювала творчий процес, що стоїть за ШІ, з метою захисту чинної системи авторського права та її основоположних принципів. Це узгоджується з вимогою, що лише люди можуть мати юридичні права на авторство.

З етичного погляду, ключове значення має підзвітність. Більшість академічних журналів (98.9% опитаних політик) прямо забороняють вказувати інструменти ШІ, такі як ChatGPT, як авторів, оскільки вони не можуть відповідати основним вимогам до авторства, зокрема брати на себе відповідальність за зміст роботи (Tang, 2024; Nazarovets & da Silva, 2024).

Для забезпечення якості та цілісності знання, системи організації знань повинні застосовувати етичний підхід, орієнтований на людину (Zhitomirsky-Geffet and Hajibayova, 2020). Необхідно впроваджувати етичні норми біосфери, зокрема принципи, запропоновані Флоріді та Коулзом (Floridi and Cowls, 2022). Серед них:

– Принцип «не нашкодь» (*non-maleficence*): передбачає захист оригінальних творів людини від неправомірного використання технологіями ШІ, включно з реплікацією, модифікацією та розповсюдженням в порушення авторської угоди (Hajibayova & Lee, 2025).

– Принцип автономії (підтримка пріоритету людини): означає, що люди зберігають повноваження генерувати та впроваджувати рішення, а контент, згенерований ШІ, має бути чітко відрізнений з наданням інформації про його походження та авторське право.

Отже, епоха ШІ не просто створює нові інструменти, вона викриває історично сконструйовану природу самого авторства. Фундаментальне питання, поставлене Фуко (Foucault, 2002), – «Яка різниця, хто говорить?» (с. 81) – стає ключовим для оцінки контенту ШІ. У контексті культурного виробництва, що стрімко розвивається, це заохочує оцінювати дискурс не лише через призму особистості автора, а й за його власними якостями. Таким чином, розробка етично відповідального ШІ вимагає не лише розуміння регуляторного контексту, але й систематичної критичної оцінки його впливу на створення та валідацію знання.

Джерела та література

1. Barad, K. Posthumanist performativity: Toward an understanding of how matter comes to matter. *Journal of Women in Culture and Society*. 2003. Vol. 28, No 3. P. 801–831.
2. Bimo, S. Emerging models of AI 'Authorship' in popular discourse // *The Routledge Handbook of AI and Literature (Routledge Literature Handbooks)* / Slocombe, W., Liveley, G. (Eds). New York, NY: Routledge, 2025. P. 49–59.
3. Floridi, L. Distant writing: Literary production in the age of Artificial Intelligence. *Minds and Machines*. 2025. Vol. 35, No 30. P. 1–26. DOI: 10.1007/s11023-025-09732-1.

4. Foucault, M. What is an author? // *Reading Architectural History* / Arnold, D. (Ed.). London: Routledge, 2002. P. 71–81. DOI: 10.4324/9780203164471.
5. Gunkel, D. J. AI Signals The Death Of The Author. *NOEMA*. 2025. June 4.
6. Hajibayova, L., Lee, S. Authorship in the age of artificial intelligence. *Journal of Documentation*. 2025. DOI: 10.1108/JD-04-2025-0109.
7. Kariyawasam, K. Artificial intelligence and challenges for copyright law. *International Journal of Law and Information Technology*. 2020. Vol. 28, No 4. P. 279–296. DOI: 10.1093/ijlit/eaad023.
8. Lu, B. A theory of ‘authorship transfer’ and its application to the context of Artificial Intelligence creations. *Queen Mary Journal of Intellectual Property*. 2021. Vol. 11, No 1. P. 2–24. DOI: 10.4337/qmjip.2021.01.01.
9. Miller, A. Artificial Intelligence, Art, and Authenticity. *AI and Society*. 2019. Vol. 34, No 3. P. 391–404.
10. Naaz, A., Fathima, B. Can AI Ever Be Truly Creative? A Philosophical Perspective. *IRE Journals*. 2025. Vol. 9, Issue 5. DOI: 10.64388/IREV9I5-1712140

УДК 004.8

Роман Трут

Науковий керівник: Габрусєва Наталія, доктор філософії, доц.

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

РОЗВИТОК ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В КОНТЕКСТІ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО ПРОГРЕСУ

Анотація. У тезах розглянуто етапи розвитку штучного інтелекту, його сучасний стан та ключові філософські, соціальні й етичні проблеми. Як студент, я висловлюю власне бачення загроз і перспектив ШІ, спираючись на дослідження провідних науковців. Проаналізовано можливості ШІ для науки та ризику для суспільства, наведено прогнози розвитку та рекомендації щодо етичного використання.

Ключові слова: штучний інтелект, етика ШІ, технологічний прогрес, автоматизація, майбутнє.

Roman Trut

Scientific supervisor: Nataliia Habrusieva, PhD, Assoc. Prof.

Ternopil Ivan Puluj National Technical University, Ukraine

THE DEVELOPMENT OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN THE CONTEXT OF SCIENTIFIC AND TECHNOLOGICAL PROGRESS

Штучний інтелект (ШІ) сьогодні є однією з ключових технологій сучасного науково-технічного прогресу. ШІ найбільше впливає на наше майбутнє, адже він змінює майже всі сфери життя – від освіти до медицини. За Стенфордською філософською енциклопедією, ШІ визначають як галузь, що прагне створювати системи, здатні поводитися «як інтелектуальні істоти» [1]. Це визначення дуже влучне, бо сьогодні ШІ дедалі більше нагадує людську інтелектуальну діяльність.

Перший серйозний поштовх до розвитку ШІ дав Алан Тюрінг, який поставив питання «чи може машина мислити?» та запропонував тест для перевірки цієї здатності [2]. Саме ця ідея стала фундаментом для сучасних розробок. Хоча в 1950–1970-х роках ШІ розвивався повільно, саме тоді були створені перші програми, які могли доводити теореми та грати у складні ігри [1]. Важливість цих ранніх розробок полягала не стільки в їхніх результатах, скільки у формуванні віри, що машина може моделювати людське мислення.